

Un arqueòleg compromès

crònica

Amb aquest títol es va obrir el 14 de desembre proppassat, al Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligants, a Girona, una exposició commemorativa del 25è aniversari de la mort del Dr. Miquel Oliva Prat. L'obertura de l'exposició va anar precedida d'una conferència sobre la personalitat de l'homenatjat, a càrrec del Dr. Eduard Ripoll i titulada «Miquel Oliva en el record».

A vegades s'han criticat les commemoracions, per excessives. Atès, però, que la memòria és fràgil, convé de tant en tant que les noves generacions vagin coneixent també la història –en aquest cas recent– i, de manera particular, les persones que, sovint de forma sacrificada, hi van deixar la seva empremta. Es tracta, en definitiva, de fer justícia. És el cas de Miquel Oliva.

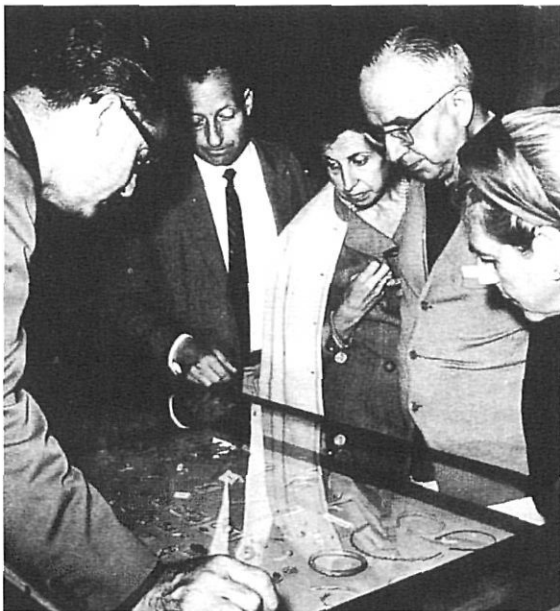
Per què «un arqueòleg compromès»? Doncs per diverses raons. Per la seva lluita aferrissada per salvar tot el que tenia interès, per trucar a totes les portes, per exigir actuacions decisives, per renunciar a la hipocresia i cantar-les clares quan alguns que lamentaven les espoliacions eren els primers a tenir peces amagades a casa seva, i per la seva sintonia amb la gent dels llocs on actuava, amb els quals parlava, compartia inquietuds, i els quals aconsellava i animava a tirar endavant, sobretot si eren de pobles petits, mig deixats de la mà de Déu. Per això va deixar un grat record arreu. Vaig fer la comprovació personal d'aquest estat d'opinió a Beget. Allà va ocupar-se de la restauració de

l'església romànica, famosa pel Crist Majestat. Però, a més, va arrelar-hi, hi tornava sovint com a excursionista i no escatimava esforços ni recomanacions perquè es fes una carretera nova i perquè hi arribessin altres millores. «El temps de l'Oliva» a Beget, és una expressió que se sent encara i que defineix una època en què no es van trobar tan sols. Per això era un home compromès. És evident que el títol queda curt. Oliva no era només un arqueòleg, era un treballador incansable de la cultura. L'arqueologia era, però, possiblement, el tret que el definia millor.

Miquel Oliva havia nascut a Girona el 12 d'agost de 1922. De petit, va col·laborar en excavacions arqueològiques al costat de Francesc Riuró, fet que el va marcar i va determinar la seva vocació. Encarrilada aquesta, fou funcionari de la Diputació de Girona, destinat al Museu Arqueològic, on va conèixer el que seria el seu mestre, el Dr. Lluís Pericot. Aquest li va confiar la direcció de les excavacions del poblat del Castell de la Fosca, de Palamós, dins la dècada dels anys quaranta, i concretament el 1947 les del Puig de Sant Andreu d'Ullastret, jaciment que va constituir el nucli bàsic de la seva obra i amb l'estudi del qual es va doctorar l'any 1966, a la Universitat de Barcelona, després d'haver-se llicenciat, nou anys abans, en filosofia i lletres (secció d'història) a la Universitat de Saragossa. Aconseguí que la Diputació de Girona adquirís els terrenys dels dos jaciments d'Ullastret –el

Miquel Oliva i Prat
(1922-1979).

Puig de Sant Andreu i l'Illa d'en Reixach— i que hi construís el Museu Monogràfic.

També aconseguí salvar de la destrucció la ciutatella de Roses, on s'havia començat a fer una urbanització, i fou tornant d'unes excavacions en aquest indret que trobà la mort, en accident de carretera, el 18 d'octubre de 1974.

Miquel Oliva va ser cap del Servei d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació i director dels museus arqueològics de Girona i d'Ullastret. Fou també, en un altre vessant, conseller de Patrimoni, i des d'aquí portà a terme una gran tasca de protecció dels monuments gironins. Desplegà una tasca docent a la Universitat de Barcelona i al Col·legi Universitari de Girona—embrió del que seria la UdG—, on s'encarregà d'explicar la prehistòria. També estigué relacionat amb els Cursos Internacionals d'Arqueologia d'Empúries. Fou membre de la junta de l'Institut d'Estudis Gironins, del consell de redacció de la revista *Pyrene* i del d'aquesta mateixa *Revista de Girona* que teniu a les mans, en la seva primera etapa.

Oliva, d'altra banda, tenia el do de comunicar a tothom l'entusiasme per les velles pedres, per la cultura, per la

nostra terra... Al voltant seu es va crear un cercle d'amics —Francesc Reixach, Narcís Puigdevall, Lluís Esteva...— que van acabar creant l'Associació Arqueològica de Girona. La majoria d'aquests primers col·laboradors, molts d'ells també tristament ja desapareguts, el coneixien de prop i n'explicaven un llarg anecdotari que trencava la imatge del professor seriós, de l'home fixat només en les pedres. Enmig dels sopars en algun hostal de pagès, sorgia l'Oliva divertit, un punt murri, que sabia delectar els contertulians amb acudits i comentaris amens i, alhora, il·lustratius.

Casat amb Dolors Sans i pare de tres fills, llavors encara relativament petits, deixà, amb la seva absència definitiva, un enorme buit en la família. Un buit que potser —en part i de forma menys notòria, és clar— ja

havia sorgit involuntàriament en vida quan, apressat per les activitats culturals, tenia ocupacions i compromisos que li robaven hores del món familiar fins i tot en dies de festa.

La mort de Miquel Oliva truncà, en plena maduresa, una obra que estava destinada a ser molt més densa i notable. Fou una desaparició enormement sentida. Molts tenim present encara el seu enterrament i les exèquies a l'església del Mercadal. Un munt de rams de flors i corones arribà a l'església moments abans. El rector les va fer deixar a fora. Però el taüt no va entrar al temple sense cap detall natural al cim. La mare i la germana de Miquel Oliva havien tallat una branca de llorer que ell havia plantat a casa seva, d'un esqueix de l'arbre que hi havia al claustre de Sant Pere de Galligants, que era, de fet, la seva segona casa. I en arribar al Mercadal, la van dipositar tendrament sobre la tapa. Oliva va entrar, doncs, consagrat pel llorer com els lletraferits, com els escollits per arribar a la glòria. Vint-i-cinc anys després, Girona l'ha recordat amb afecte a través de les paraules dels ponents de l'acte desplegat al mateix Sant Pere de Galligants i a través de les fotografies que il·lustren, en plafons ben presentats repartits al llarg de la imponent nau central, els diversos aspectes de la seva vida. I a fora, lluny de l'exposició, les pedres de molts monuments, amb la seva recuperada presència, encara que silencioses, també parlen de Miquel Oliva més que mai.

JOAN DOMÈNECH